

This is an electronic reprint of the original article. This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version: Häkkinen, M. & Latva-Korpela, I. 2020. Vuorovaikutus sairaanhoitajan profession pysyvänä osaamisena. Teoksessa: Aholaakko, T.-K. & Mäkelä, T. (toim.) Oppimista, opettamista ja tutkivaa kehittämistä - sairaanhoitajan työn kaksi vuosisataa. Laurea-ammattikorkeakoulu: Laurea julkaisut 153, 101-109. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-799-595-5>

10 Vuorovaikutus sairaanhoitajan profession pysyvänä ydinosaamisena

Mikko Häkkinen & Irene Latva-Korpela

Tarkastelemme tässä artikkelissa vuorovaikutusta sairaanhoitajan ammatin pysyvänä ydinosaamisena eri aikoina. Sairaanhoitajalla tarkoitamme tässä artikkelissa hoitotyön eri alueilla toimivia sairaanhoitajia, terveydenhoitajia ja kätilöitä. Aloitamme pohtimalla, millaisia vuorovaikutukseen liittyviä merkityksiä Florence Nightingalen kirjoitukset välittävät. Kuvaamme suomalaisen hoitotieteen edellä kulkijan, Katie Erikssonin näkemyksiä kärsimyksestä ja caritas-rakkaudesta hoitotyön lähtökohtana. Tarkastelemme myös sairaanhoitajan vuorovaikutusosaamista viimeaikaisissa ammatillisissa osaamiskuvauksissa. Lopuksi pohdimme, millaista vuorovaikutusosaamista sairaanhoitajalta edellytetään tulevaisuuden muuttuvassa toimintaympäristössä.

POTILAAN KOHTAAMINEN FLORENCE NIGHTINGALEN AJATTELUSSA

Tuulio (1937) kuvaa Florence Nightingalea nykyaikaisen sairaanhoidon luojana. Nightingalen käsitys sodassa vammautuneiden hoitamisesta oli kokonaisvaltainen. Hän kiinnitti huomiota paitsi toipumista edistävän fyysisen ympäristön luomiseen, myös sairaanhoitajan ja potilaan väliseen vuorovaikutukseen. Erityisesti kunnioittava suhtautuminen ja totuudellisuus potilaan kohtaamisessa näyttäytyvät oleellisina. (Nightingale 1952.)

Nightingale toimi sairaanhoitajana, hoitotyön opettajana ja hoitotyön johtajana. Hän kirjoitti näkemyksistään ja hänen tekstinsä ovat edelleen luettuja puheenvuoroja hoitotyöstä ja yhteiskunnasta. Perustan vuorovaikutukselle niin sairaanhoitajana kuin hoitotyön johtajana muodostaa Nightingalen näkemys ihmisten yhdenvertaisuudesta. Jälkipolville säilyneissä kirjoituksissaan Nightingale ottaa kantaa muun muassa sosiaaliseen epätasa-arvoon, köyhyyteen ja naisten asemaan. Sairaanhoitajan ja potilaan välinen vuorovaikutus ei tapahdu tyhjiössä. Nightingale osoittaa yhteiskuntarakenteiden ja yhteiskunnassa vallitsevien arvojen ja asenteiden vaikuttavan siihen, miten sairastuneet ihmiset kohdataan. (McDonald & Nightingale 2002.)

Vuonna 1859 ensimmäistä kertaa julkaistussa kirjassaan *Notes on nursing* Nightingale antaa ohjeita käytännön hoitotyöhön. Hän korostaa muun muassa tuuletuksen, lämmityksen, ravitsemuksen ja puhtauden merkitystä. Hänen kirjallisesta viestintätäyteistään välittyy näkemyksellisyys ja määrätietoisuus. Nightingale käsittelee havaitsemiaan epäkohtia suoraan ja rohkeasti, mutta ei jää surkuttelemaan, vaan osoittaa konkreettiset toimenpiteet, joilla olosuhteita voidaan korjata. Teoksen loppuosassa huomio kohdentuu vuorovaikutuksen teemaan. Nightingale antaa sairastuneen omaisille ja läheisille vuorovaikutukseen liittyviä ohjeita ja korostaa aitouden merkitystä. Sairaalta ei saa vaatia pirteyttä ja hänen tilaansa on suhteuduttava realiteetit huomioiden. Valheellisen toivon virittämistä on hänen näkemyksensä mukaan enemmän haittaa kuin hyötyä. (Nightingale 1952.)

VUOROVAIKUTUS SUOMALAISEN HOITOTIETEEN ALKUVAIHEEN TUTKIMUSKOHTENA

Vuorovaikutus ja sen kehittäminen ovat olleet sairaanhoitajien, heidän kouluttajiensa ja hoitotyön johtajien kiinnostuksen kohteena modernin sairaanhoitajan ammattin syntymisestä lähtien. Kun hoitotieteellinen tutkimus Suomessa alkoi lisääntyä 1980-luvulla tutkimuksen painopiste oli käsitteissä ihminen, terveys, ympäristö ja hoitotyö. Keskeinen tutkimuskohde oli sairaanhoitajan ja potilaan välinen vuorovaikutussuhde. (Eriksson & Kyngäs 2016.) Kuvaava esimerkki tästä on Kalkkaan ja Sinkkosen (1984) toimittama Sairaanhoidon vuosikirja 1983-1984, jossa tarkastellaan hoitajan ja potilaan välistä vuorovaikutussuhdetta muun muassa vanhuksen yksinäisyyden, nuortenkirjoissa kuvatun potilaan ja sairaanhoitajan välisen vuorovaikutuksen sekä terapeutin kommunikaation näkökulmista.

Katie Eriksson oli yksi Suomen ensimmäisistä, kansainvälisesti tunnetuista hoitotieteen opettajista ja tutkijoista. Laajassa kirjallisessa tuotannossaan hän käsittelee erityisesti kärsimystä ja sen lievittämistä hoitotyön kontekstissa. (Toivanen 2008.) Varsinkin hoitokärsimyksen käsite on hoitotyön kehittämisen kannalta kiinnostava. Eriksson esittää, että hoito voi aiheuttaa ihmiselle kolmenlaista kärsimystä: ruumiillista, sielullista ja hengellistä. Erityisesti sielullinen ja hengellinen hoitokärsimys voivat liittyä sairaanhoitajan ja potilaan väliseen vuorovaikutussuhteeseen. Sielullinen hoitokärsimys tarkoittaa kaikkea sitä psyykkistä kärsimystä, jota hoito tai sen puute aiheuttaa potilaalle. Hengellistä hoitokärsimystä syntyy, kun potilasta ei kohdata kokonaisvaltaisesti ja hänen hengelliset tarpeensa ohitetaan tai ymmärretään väärin. (Eriksson 1995.)

Hoitavan vuorovaikutuksen perustana on Erikssonin ajattelussa *caritas*-rakkaus. *Caritas* näkyy hoitotyössä eettiseen ideaaliin pyrkivinä suhtautumisena potilaaseen. Käytännön hoitotyössä *caritas*-rakkaus ilmenee konkreettisina tekoina, kärsimystä lievittävinä käytänteinä ja lempeytenä vuorovaikutussuhteessa. Hoitotyön arjessa hoitajan *caritas*-ajattelu ilmentyy tietoisena, rakentavana asennoitumisena potilaaseen ja hoitotyöhön sekä rohkeutena potilaasta huolehtimisessa. (Eriksson & Sumelius 1989, ks. myös Ljungquist 2018.)

GLOBALISAATIO JA SIMULAATIO ESIMERKKEINÄ VIIMEAIKAISISTA TUTKIMUSINTRESSEISTÄ

Viime vuosikymmeninä kasvava joukko sairaanhoitajataustaisia tutkijoita on tarkastellut sairaanhoitajan ja asiakkaan tai potilaan välistä vuorovaikutussuhdetta. Erityisen kiinnostuksen kohteena on ollut selvittää, mikä tässä vuorovaikutussuhteessa on hoitavaa ja miten vuorovaikutukseen liittyvää osaamista on mahdollista oppia ja opettaa. Esimerkiksi vuonna 2019 on julkaistu EBSCOhost-yhdistelmähaun (BSE, CINAHL, PsycARTICLES, SPORTDiscus) hakusanayhdistelmällä ”nurse ja interaction” lähes 4000 sairaanhoitajan vuorovaikutukseen liittyvää kansainvälistä, tieteellistä artikkelia (Tietokantahaku 2020). Tätä artikkelia varten on tarkasteltu hakutulosten määrää, artikkeleihin ei ole perehdytty sisällöllisesti. Vuorovaikutusosaamisen kes-

keisyys yhdistää sairaanhoitajia hoitotyön eri osaamisalueilla ja eri maissa. Se ilmenee hoitotyön oppikirjoissa, opetussuunnitelmissa ja sairaanhoitajan työn kuvauksissa ympäristöstä riippumatta. (Balzer-Riley 2012.)

Globalisaatio on synnyttänyt uuden osaamistarpeen ja tutkimusalueen, kun sairaanhoitajat eri puolilla maailmaa ovat kohdanneet työssään itselleen vieraista kulttuurisista ympäristöistä tulevia asiakkaita ja potilaita. Tämä on haastanut sairaanhoitajat pohtimaan vuorovaikutusta kulttuuristen kohtaamisten näkökulmasta. Erilaisten kulttuuristen taustojen tuntemuksesta on siirrytty tavoittelemaan syvempää kulttuurista osaamista, joka ei kohdennu niinkään kulttuurien tuntemukseen, kuin vuorovaikutustaitoihin kohdattaessa erilaisista ympäristöistä tulevia ihmisiä. (Appel & Giger, 2017.)

Vuorovaikutuksen osaamistarpeisiin liittyen on tutkimusten kautta havahduttu ymmärtämään, ettei esimerkiksi valtioiden sisällä ole vain yhtä kaikkia yhdistävää kulttuuria, vaan saman valtion sisällä on lukuisia erilaisia kulttuurisia ryhmiä. Näistä on käytetty käsitettä alakulttuuri, joka ei viittaa kyseisen kulttuurin alempaan asemaan, vaan kulttuuriin kulttuurin sisällä. (Eubanks, Mcfarland, Muñoz & Wenger 2010). Hoitotyön muuttuvassa toimintaympäristössä vuorovaikutuksen näkökulmasta keskeiseksi on osoittautunut kyky kulttuuriseen itsereflektioon, aidosti kunnioittavaan dialogiin erilaisten yksilöiden ja ryhmien kanssa sekä epävarmuuden sietämiseen (Jeffreys 2010).

Viime vuosina sairaanhoitajaopiskelijat ovat opiskelleet monien muiden taitojen ohella myös vuorovaikutusta yhä useammin erilaisissa simulaatioympäristöissä. Simulaatio-oppimisella tarkoitetaan todellisia työelämän tilanteita jäljittelevien tilanteiden tavoitteellista hyödyntämistä osana oppimista. Simulaatio-oppimisessa keskeistä on turvallisuus, reflektiivisyys ja kokemuksista oppiminen. Simulaatio-oppiminen on osoittautunut yhdeksi tulokselliseksi tavaksi oppia toimintaa vaativissa vuorovaikutustilanteissa. (Moran, Wunderlich & Cynthia 2018.)

Tuoretta tutkimusta vuorovaikutuksen simulaatio-oppimisesta edustaa esimerkiksi Noldin ja Deemin (2020) julkaisema tutkimus, jossa tarkasteltiin sairaanhoitajaopiskelijoiden vuorovaikutusosaamisen kehittymistä simuloidussa tilanteessa, jossa sairaanhoitaja kohtaa lapsensa rokotuksesta kieltäytyvän perheen. Tilanne on vuorovaikutusosaamisen näkökulmasta haasteellinen. Simulaatioharjoittelu johti sairaanhoitajaopiskelijoiden vuorovaikutusosaamisen vahvistumiseen; reflektiivinen tietoisuus omasta ajattelusta lisääntyi ja opiskelijat kokivat olevansa valmiimpia kohtaamaan perheitä, jotka epäröivät rokotuksen ottamista lapselleen. (Nold & Deem 2020.)

SAIRAANHOITAJAN AMMATILLINEN VUOROVAIKUTUSOSAAMINEN OSAAMISKUVAUKSISSA

Vuorovaikutus on keskeinen hoitotyön ydinosaamisalue, joka sisältää ohjaus-, opetus-, neuvonta- ja dialogisen vuorovaikutusosaamisen. Asiakaslähtöisen vuorovaikutuksen kautta luodaan yhteys potilaaseen ja saadaan ymmärrys potilaan kokonaistilanteesta. Vuorovaikutusosaaminen sisältää myös avointen kysymysten hallintaa, kuuntelun taitoa sekä nonverbaalisen viestinnän havainnointia ja hyödyntämistä. (Koivisto 2019.)

Sairaanhoitajakoulutuksen tulevaisuushankkeessa määriteltiin Suomen lainsäädännön ja Euroopan yhteisön ammattipätevyysdirektiivin (2013/55/EU) mukainen, yleissairaanhoidosta vastaavien sairaanhoitajien (180 op) ammatillinen vähimmäisosaaminen ja osaamisen keskeiset sisällöt. Hankkeen tavoitteena oli yhtenäistää valtakunnallisesti sairaanhoitajakoulutuksesta valmistuvien osaaminen ja tuottaa ammattikorkeakouluille tietoa sairaanhoitajakoulutuksen opetussuunnitelmien kehittämiseksi. Suomalaisen sairaanhoitajatutkinnon laajuus on 210 opintopistettä, suomalaisesta sairaanhoitajakoulutuksesta valmistuva laajentaa osaamistaan 30 opintopisteen valinnaisilla, osaamista täydentävillä opinnoilla. (Eriksson, Korhonen, Merasto & Moio 2015, 12, 73.)

Kuva: CDC on Unsplash

Kaikkien ammattikorkeakoulututkintojen yhteisten, yleispätevien kompetenssien mukaan kuvataan tavoiteltavaa viestintä- ja vuorovaikutusosaamista muun muassa kuuntelemisen taitona, kykyinä asioiden kirjalliseen, suulliseen ja visuaaliseen esittämiseen. Lisäksi korkeakoulusta valmistuva osaa toimia oman alansa tyypillisissä viestintä- ja vuorovaikutustilanteissa sekä toimia monialaisissa työryhmissä. Vuorovaikutus ja kumppanuus on merkittävä osa sairaanhoitajan osaamista. Sairaanhoitajalta edellytetään taitoja, joiden avulla hän kykenee luomaan vastavuoroisen ja kumppanuuteen perustuvan, yksilöiden ja ryhmien voimavaroja vahvistavan yhteistyösuhteen asiakkaiden ja potilaiden kanssa. (Eriksson ym. 2015, 15, 31, 35.)

Tulevaisuushankkeessa yleissairaanhoidosta vastaavan sairaanhoitajan (180 op) vähimmäisosaamisen osaamiskuvaukset jaettiin yhdeksään osa-alueeseen, joista vuorovaikutukseen liittyvä osaaminen kuvataan pääasiallisesti osa-alueen asiakaslähtöisyys sisällöissä. Muita osa-alueita, jotka sisältävät osaamiskuvauksia ja sisältöjä vuorovaikutusosaamisesta olivat hoitoyön eettisyys ja ammatillisuus, kliininen hoitotyö sekä ohjaus- ja opetusosaaminen. (Eriksson ym. 2015, 36-46.)

Asiakaslähtöisyys sairaanhoitajan osaamiskuvauksessa sisältää osaamisalueet, joissa sairaanhoitaja osaa kohdata asiakkaan aktiivisena oman elämänsä ja hoitonsa asiantuntijana. Hän kykenee ammatilliseen, hoidolliseen ja dialogiseen vuorovaikutukseen eri ikäisten ja eri kulttuureista tulevien asiakkaiden ja omaisten kanssa, osaa tukea asiakasta ja hänen läheisiään hoidossa ja kohdata heidät voimavaralähtöisesti. (Eriksson ym. 2015, 35.)

Osaamiskuvauksen osassa hoitotyön eettisyys ja ammatillisuus sairaanhoitajan ammatillisuus ja asiantuntijuus ilmenevät sairaanhoitajan kykyinä arvioida osaamistaan ja kehittymistään vuorovaikutussuhteissa. Kliinisen hoitotyön osaamiskuvauksissa vuorovaikutusosaamista kuvattiin potilaan psykososiaalisena tuke-

misena ja psykososiaalisten auttamismenetelmien hallintana potilaan tukemisessa. Mielen terveys- ja päihdetyön osaamisen sisältöjen kuvauksissa sairaanhoitaja osaa kohdata ja ylläpitää hoidollista vuorovaikutusta mielen terveys- ja päihdeongelmaisen ja tämän läheisten kanssa eri hoitoympäristöissä mielen terveyttä edistävasti, häiriöitä ehkäisevästi ja voimavaralähtöisesti. Osaaminen sisältää psykiatrisen hoitotyön menetelmät ja hoitosuhdetyöskentelyn. Ohjauksen ja opetuksen kontekstissa sairaanhoitaja kuvauksen mukaan hallitsee ohjauksen ja opetuksen sairaanhoitajan työmenetelmänä sisältäen mentoroinnin ja perehdytyksen. (Eriksson ym. 2015, 37-38, 40, 43.)

YLEISSAIRAANHOITAJAN VUOROVAIKUTUSOSAAMISEN ARVIOINNIN KEHITTÄMINEN

Sairaanhoitajan osaamiskuvaukset on päivitetty vuonna 2018 käynnistyneessä Yleissairaanhoitajan (180 op) ammatillisen perusosaamisen arvioinnin kehittäminen -hankkeessa (Yleissairaanhoitajan (180 op) osaamisvaatimukset ja sisällöt, 2019). Hankkeen tarkoituksena on laatia valmistuvan sairaanhoitajan osaamisen arviointikriteerit ja näytöt sekä näin varmistaa sairaanhoitajakoulutuksesta valmistuvien valtakunnallinen tasalaatuisuus. Lisäksi varmistetaan, että sairaanhoitajan työssä edellytettävä osaaminen vastaa terveysalalla tapahtuvaan muutokseen, esimerkiksi digitalisaation lisääntymiseen ja tulevaan sote-uudistukseen. (Silén-Lipponen, Mäkeläinen & Nurmela 2019, Silén-Lipponen 2018.)

Hankkeessa laaditut osaamisvaatimukset on jaettu kolmeentoista osaamisalueeseen, joita on tarkoitus käyttää ammattikorkeakouluissa opetussuunnitelmatyön perustana. Osaamisen arviointiin tulee käyttöön kahdeksan kliinisen ydinosaamisen arviointia, jotka toteutetaan opintojen kuluessa ja sairaanhoitajien ydinosaamisen valtakunnallinen koe, jonka opiskelija suorittaa noin 180 opintopisteen opintojen jälkeen ja joka otetaan käyttöön asteittain vuoden 2021 alusta lukien. (Yleissairaanhoitajan [180 op] osaamisvaatimukset ja sisällöt, 2019.)

Sairaanhoitajan vuorovaikutusosaamista kuvataan osaamisalueessa *Asiakaslähtöinen toiminta* asiakkaan ja potilaan arvostamisena sekä suhtautumisena häneen oman elämänsä asiantuntijana. Osaaminen ilmenee inhimillisenä ja arvostavana kohtaamisena sekä asiakkaan tai potilaan osallisuuden mahdollistamisena ja edistämisenä. Sairaanhoitajan vuorovaikutusosaamiseen kuvataan kuuluvan myös haavoittuvien asiakasryhmien ja monikulttuurisen taustan omaavien asiakkaiden ja potilaiden kohtaamisosaaminen. Osaamisessa korostuu yksilöllisyys, yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja syrjimättömyys sekä kulttuuritaustan huomioiminen kohtaamisessa ja vuorovaikutuksessa. (Yleissairaanhoitajan [180 op] osaamisvaatimukset ja sisällöt, 2019.)

Osaamisalueessa *Kommunikointi ja moniammatillisuus* kuvataan sairaanhoitajan ammatillista viestintäosaamista tavoitteellisena ja tilanteenmukaisena sekä asertiivisena viestintäosaamisena. Sairaanhoitaja kykenee ammatilliseen ja hoidolliseen vuorovaikutukseen eri-ikäisten ja eri taustaisten asiakkaiden ja potilaiden sekä heidän läheistensä kanssa. Sairaanhoitajan vuorovaikutusosaaminen sisältää kognitiiviset ja emotionaaliset viestintätaidot, asiakkaan kunnioittamisen sekä vuorovaikutuksen, joka herättää luottamusta ja on voimaannuttavaa. Lisäksi osaamisvaatimuksiin kuuluvat asiakaslähtöinen vuorovaikutus, viestintä eri-ikäisten ja erilaisten asiakkaiden kanssa, kosketus osana vuorovaikutusta sekä potilasturvallisuutta ylläpitävä vuorovaikutus asiakkaan ja hänen läheistensä kanssa. (Yleissairaanhoitajan [180 op] osaamisvaatimukset ja sisällöt, 2019.)

Asiakas- ja potilasvuorovaikutuksen lisäksi sairaanhoitajan odotetaan osaavan työskennellä monialaisissa työryhmissä ja toimintaympäristöissä sekä verkostoissa hyvien työyhteisötaitojen mukaisesti sekä omaavan vuorovaikutuksessa emotionaalista älykkyyttä. *Johtaminen ja työtekijäosaaminen* -osa-alueella sairaanhoitajan osaaminen kuvataan työyhteisön jäsenten motivoimisena sekä palautteen antamisen ja vas-

taanottamisen osaamisena työyhteisössä. *Ohjaus- ja opetusosaaminen sekä omahoidon tukeminen*-osaamisalueessa vuorovaikutusosaamista kuvataan asiakkaan ja potilaan voimavarojen tunnistamisena sekä asiakas- ja potilaslähtöisten opetus- ja ohjausmenetelmien monipuolisena käytön osaamisena. (Yleissairaanhoidajan [180 op] osaamisvaatimukset ja sisällöt, 2019.)

Sairaanhoitajaopiskelijan kliinisen osaamisen arviointimenetelminä käytetään näyttökokeita, potilastapausten objektiivista strukturoitua videoarviointia ja simulaatiota. Videoita potilastilanteista voidaan hyödyntää arvioitaessa esimerkiksi asiakkaan kohtaamista ja tiimityöskentelyä. Arviointimenetelmiä voidaan hyödyntää koulutuksen kehittämisessä sekä osaamisen arviointiin koulutuksessa ja työelämässä. Osaamisen näyttöjen tavoitteena on edistää koulutuksen ja työelämän välistä vuorovaikutusta sekä siten jatkuvasti kehittää osaamisperustaista sairaanhoitajakoulutusta vastaamaan yhteiskunnan muuttuviin tarpeisiin. (Silén-Lipponen, Mäkeläinen & Nurmela 2019, Silén-Lipponen, Kinnunen & Seppänen 2018.)

Vuorovaikutusosaaminen tulisi nähdä perinteiset ammattirajat ylittävänä osaamisalueena, jonka kehittämiseen ja arviointiin tarvitaan uusia välineitä (Kangasniemi ym. 2018). Mielestämme vuorovaikutusosaamisen arviointiin tarvitaan vielä nyt kuvattujen sisältöjen avaamista ja osaamisen näyttöihin liittyvien arviointikriteerien laatimista, jotta voidaan taata yhteinen ymmärrys tavoiteltavasta osaamisesta. Lisäksi tarvitaan lisää tutkimusta vuorovaikutusosaamiseen liittyvistä vaikuttavista, monipuolisista opetusmenetelmistä.

VUOROVAIKUTUSOSAAMISEN HAASTEITA MUUTTUVASSA TOIMINTAYMPÄRISTÖSSÄ

Terveyden, hyvinvoinnin ja toimintakyvyn edistäminen, ennaltaehkäisy ja osallisuuden vahvistaminen ovat sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen keskeiset sisältöalueet. Sosiaali- ja terveysalan ammatillisen osaamisen sisältöalueisiin vaikuttavat väestön alueellisesti vaihtelevat sosiaali- ja terveystarpeet, ikääntyminen, lainsäädäntö, teknologinen kehitys sekä kansantalous. Yhteiskunnan muuttuvat tarpeet haastavat ammatteja kehittämään osaamista asiakkaiden tarpeiden tunnistamiseen ja niihin vastaamiseen. (Kangasniemi ym. 2018.)

Osaava henkilöstö takaa sosiaali- ja terveyspalvelujen laadun ja vaikuttavuuden. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennemuutos vaikuttaa sairaanhoitajan osaamistarpeisiin. Uudistuksessa korostuvat sosiaali- ja terveyspalveluiden integraatio sekä asiakaslähtöisyyden ja asiakkaan valinnanvapauden lisääntyminen. Erityisesti haasteiksi on tunnistettu vuorovaikutusosaamiseen sisältyvät ohjaus- ja neuvontatyö sekä palvelujärjestelmän tunteminen ja palveluohjaus. (Kangasniemi ym. 2018, OKM 2017.)

Terveydenhuollon digitalisaatio synnyttää uusia osaamistarpeita sairaanhoitajan vuorovaikutusosaamiselle. Digitalisaatiolla tarkoitetaan digitaalisen tietotekniikan yleistymistä yhteiskunnan eri alueilla ja kansalaisten käytössä heidän arjessaan. Digitalisaation myötä palvelut ovat aikaisempaa vähemmän tiettyyn paikkaan ja aikaan sidottuja; monet yhteiskunnan keskeisistä palveluista ovat kansalaisten käytettävissä älypuhelimien tai tablettitietokoneen välityksellä. (Ilmarinen & Koskela 2015.) Sosiaali- ja terveysalalla digitalisaatio on näkynyt muun muassa etävastaanottojen ja erilaisten omahoitoa tukevien palvelujen lisääntymisenä. Tarjonnan lisääntyminen ei kuitenkaan yksin riitä, vaan asiakkaiden on oltava motivoituneita digitaalisten sosiaali- ja terveyspalveluiden käyttöön ja heillä on oltava riittävät tekniset taidot palveluiden hyödyntämiseen. Yli puolet kansalaisista kokee vaikeuksia erilaisten verkkovälitteisten palveluiden käytössä. Vaikeuksia kokevat muita enemmän ikäihmiset sekä he, joiden terveydentila on heikko. Vaikeimmissa asemassa ovat niin sanotut digisyrjäytyneet, jotka kokevat palveluiden tulleen digitalisaation myötä itselleen etäisiksi. (Hypönen & Ilmarinen 2019.) Taitavalla ohjauksellisella vuorovaikutuksella sairaanhoitaja voi osaltaan ehkäistä digitaalista syrjäytymistä ja auttaa syrjäytyneitä pääsemään palveluiden piiriin.

Sairaanhoidajan digitaalisten vuorovaikutustaitojen perusta on vuorovaikutuksen eettisissä periaatteissa, joita voidaan soveltaa kaikkeen sairaanhoidajan ja asiakkaan tai potilaan väliseen vuorovaikutukseen riippumatta toimintaympäristöstä. Mielestämme samalla kun suuntaudumme tulevaisuuden moninaisiin digitaalisiin mahdollisuuksiin, on viisasta palata sairaanhoidajan profession historiaan. Eettiseen hoitamiseen on profession syntyajoista lähtien kuulunut ihmisarvon kunnioittaminen, terveyden edistäminen, kärsimyksen lievittäminen, itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen ja jatkuvasta ammatillisesta kehitymisestä huolehtiminen. (ks. McCabe & Timmins 2013, Scott 2017.) Näiden periaatteiden tulee olla sairaanhoidajan vuorovaikutusosaamisen perusta myös tulevaisuudessa.

Lähteet

- Appel, S. J. & Giger, J. N.** 2017. Transcultural nursing: Assessment and intervention (Seventh edition.).
- Balzer-Riley, J. W.** 2012. Communication in nursing (7th ed.). St. Louis. Mosby.
- Eriksson, K.** 1995. Hoitokärsimys: Kärsivä ihminen hoidossa. Åbo Akademi, Yhteiskunta- ja hoitotieteellinen tiedekunta & Hoitotieteen laitos. Åbo Akademi, institutionen för vårdvetenskap.
- Eriksson, E., Korhonen, T., Merasto, M. & Moisio, E.** 2015. Sairaanhoidajan ammatillinen osaaminen: Sairaanhoidajakoulutuksen tulevaisuus -hanke. Ammattikorkeakoulujen terveysalan verkosto; Suomen sairaanhoidajaliitto. Porvoo: Bookwell Oy. <https://www.epressi.com/media/userfiles/15014/1442254031/loppuraportti-sairaanhoidajan-ammattillinen-osaaminen.pdf>
- Eriksson, K. & Kyngäs, H.** 2016. Hoitotiede. SanomaPro.
- Eriksson, K. & Sumelius, B.** 1989. Caritas-idea. Helsinki. Sairaanhoidajien koulutussäätiö.
- Eubanks, R. L., Mcfarland, M. R., Mixer, S. J., Muñoz, C., Pacquiao, D. F. & Wenger, A. F. Z.** 2010. Chapter 4: Cross-Cultural Communication. Journal of Transcultural Nursing, 21.
- Hypönen, H. & Ilmarinen, K.** 2019. Teoksessa Aalto, A., Kestilä, L. & Karvonen, S. Suomalaisten hyvinvointi 2018. Helsinki. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Ilmarinen, V & Koskela, K.** 2015. Digitalisaatio – Yritysjohdon käsikirja. Talentum.
- Jeffreys, M. R.** 2010. Teaching Cultural Competence in Nursing and Health Care, Second Edition, Springer Publishing Company.
- Kalkas, H. & Sinkkonen, S.** 1984. Sairaanhoidon vuosikirja XX 1983 - 1984: The yearbook of nursing XX 1983 - 1984. Helsinki: Sairaanhoidajien koulutussäätiö.
- Kangasniemi, M., Hipp, K., Häggman-Laitila, A., Kallio, H., Karki, S., Kinnunen, P., Pietilä, A-M., Saarnio, R., Viinamäki, L., Voutilainen, A. & Waldén, A.** 2018. Optimoitu sote-ammattilaisten koulutus- ja osaamisuudistus. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 39/2018. Viitattu 21.4.2020. <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160883/39-2018-Optimoitu%20sote-osaaminen.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Koivisto, K.** 2019. Ohjaus ja dialoginen vuorovaikutus hoitotyössä. ePooki. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut 65. Viitattu 22.4.2020. <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2019101132367>

- Ljungquist, M.** 2018. Vårdande gärningar och vanor för en caritativ hållning I den vårdande akten. Åbo Akademi University Press.
- McCabe, C. & Timmins, F.** 2013. Communication skills for nursing practice. New York: Palgrave MacMillan.
- McDonald, L. & Nightingale, F.** 2002. Collected Works of Florence Nightingale: An Introduction to Her Life and Family. Wilfrid Laurier University Press.
- Moran, V., Wunderlich, R. & Cynthia, R.** 2018 Simulation: Best Practices in Nursing Education, Springer, ProQuest Ebook Central.
- Nightingale, F.** 1952. Notes on nursing. London: Duckworth.
- Nold, L. & Deem, M.** 2020. A Simulation Experience for Preparing Nurses to Address Refusal of Childhood Vaccines. Journal of Nursing Education, 59(4), pp. 222-226.
- OKM** 2017. Sote-koulutuksen uudistaminen käynnistyy. Luettu 22.4.2020.
https://minedu.fi/artikkeli/-/asset_publisher/sote-koulutuksen-uudistaminen-kaynnistyy
- Silén-Lipponen, M., Kinnunen, P. & Seppänen, S.** 2018. Sairaanhoidajien osaaminen varmistetaan valtakunnallisella kokeella. Tutkiva hoitotyö 2018, 16(2), 38-40.
- Silén-Lipponen, M., Mäkeläinen, P. & Nurmela, T.** 2019. Osaamisperustainen arviointi yhtenäistää suomalaista sairaanhoidajakoulutusta ja koulutuksen laatua. AMK-lehti / UAS Journal 1/2019. Viitattu 10.4.2020. <https://uasjournal.fi/1-2019/osaamisperustainen-arviointi/>
- Scott, A.** 2017. Nursing and the Ethical Dimensions of Practice. Teoksessa Key Concepts and Issues in Nursing Ethics. Springer. ProQuest Ebook Central.
- Tietokantahaku.** 2020. Viitattu 21.2.2020. EBSCOhost-yhdistelmähaku (BSE, CINAHL, PsycARTICLES, SPORTDiscus).
- Toivanen, K.** 2008. Käsite- ja argumentaatioanalyysi Katie Erikssonin kärsimystä koskevasta ajattelusta. Kuopio. Kuopion yliopisto.
- Tuulio, T.** 1937. Florence Nightingale: Nykyaikaisen sairaanhoidon luoja. Porvoo: WSOY.
- Laukkanen, A.** 2019. Yleissairaanhoitajan (180 op) osaamisvaatimukset ja sisällöt. Savonia: blogi. Luettu 15.3.2020. <https://blogi.savonia.fi/ylesharviointi/2019/01/31/yleissairaanhoitajan-180-op-osaamisvaatimuslauseet-ja-sisallot-julkaistu/>